

Ana FRUNZĂ

SUPERVIZAREA
și
DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ
A ASISTENȚILOR SOCIALI

LUMEN
2017

SUPERVIZAREA ȘI DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ
A ASISTENȚILOR SOCIALI

Ana FRUNZĂ

Copyright Editura LUMEN
Iași, Tepeș Vodă, nr. 2, România
© 2016 - Prima ediție

Editura LUMEN este acreditată CNCS

edituralumen@gmail.com
prlumen@gmail.com

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

Redactor: Roxana Demetra STRATULAT
Design copertă: Roxana Demetra STRATULAT

Reproducerea oricărei părți din prezentul volum prin fotocopiere, scanare, multiplicare neautorizată, indiferent de mediul de transmitere, este interzisă.

Comenzi online: www.librariavirtuala.com
Comenzi prin e-mail: edituralumen@gmail.com

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
FRUNZĂ, ANA

**Supervizarea și dezvoltarea profesională a asistenților
sociali / Ana Frunză. - Iași : Lumen, 2017**

ISBN 978-973-166-444-6

Supervizarea serviciilor sociale reprezintă un domeniu fascinant al practicii asistențiale, care permite transferul de cunoaștere de la un profesionist cu experiență, către unul începător, susținerea dezvoltării profesionale a tuturor membrilor organizației, diminuarea riscului apariției fenomenului de burn-out, etc.

După ce autoarea construiește în volumele sale anterioare cadrul teoretic al supervizării -de etică- văzută de domnia sa ca o formă distinctă a practicii sociale, Ana Frunză revine acum, în volumul de față *Rolul supervizării în dezvoltarea profesională a specialiștilor în asistență socială*, cu o analiză pragmatică a supervizării, așa cum aceasta este efectiv realizată la nivelul unei organizații ofertante de servicii sociale. Conturarea cadrului teoretic al supervizării profesionale reprezintă o primă preocupare, în înfăptuirea căreia autoarea se apropie de opinia exprimată de Holloway (1994) conform căreia supervizarea reprezintă o *alianță de învățare*, venită să împuternicească persoana formată să achiziționeze abilități și cunoștințe relevante pentru profesie și să experimenteze competențe interpersonale în relația de supervizare (Frunză, 2017). Plasarea supervizării în orizontul învățării construcționiste a reperelor practicii profesionale este consecventă cu opiniile autoarei cu privire la rolul supervizării în genere –cu accentul asupra supervizării de etică- de a constitui un jalon al co-construcției practicilor sociale, prin împuternicirea persoanei supervizate de

a reflecta asupra semnificațiilor propriei practici, și de a identifica cele mai bune strategii de acțiune.

Autoarea se raliază opiniilor curente în literatura de specialitate, conform cărora supervizarea serviciilor –sociale în cazul cercetării de față- reprezintă un element cheie în asigurarea calității acestora. Scopurile supervizării sunt văzute dintr-o cvadruplă perspectivă: a organizației –unde se manifestă ca o trecere de la experiență la învățare, asigurând astfel acesteia caracterul de *organizație care învață*- a beneficiarului – situație în care supervizarea serviciilor permite asigurarea creșterii calității acestora prin expertiza supervisorului și a celorlalți membri ai organizației, a supervisorului –în calitate de facilitator al mediului de învățare- și nu în ultimul rând a profesionistului supervizat, pentru care supervizarea reprezintă o experiență de învățare în scopul dezvoltării sale profesionale. Relația supervisor-supervizat reprezintă un element cheie al volumului de față, fiind interacțiunea prin intermediul căreia are loc procesul de învățare în organizații.

În cele ce urmează, volumul se distanțează de perspectiva teoretică, care de altfel a fost invocată doar pentru a facilita înțelegerea de către cititor al fenomenului social studiat, fiind privilegiată practica efectivă a supervizării, ca *experiență profesională*, atât a persoanelor supervizate cât și a supervisorilor. Volumul se dorește un model aproape complet de utilizare a metodologiei calitative, specific teoriei bazate pe date (Grounded Theory), o abordare mai puțin cunoscută în literatura sociologică românească.

Autoarea manifestă o consecvență epistemică față de necesitatea de asumare a unui text convingător, chiar dacă subsumat unei epistemologii construcționiste, care deplasează

accentul de la preocuparea pentru validitatea datelor, către verosimilitudinea analizei și capacitatea exploratorie și explicativă a teoriei –locale- generate. Pentru a putea convinge auditoriul, autoarea se lansează într-o prezentare aproape exhaustivă a metodologiei utilizate în lucrare: teoria bazată pe date (Grounded Theory), făcând largi excursuri în literatura metodologică de specialitate, în cuprinsul căruia nepermițându-și să omită o serie de teoreticieni clasici ai GT: Glaser, 2004, Creswell, 2007, Glaser, B., & Strauss, A. (1967)., Cojocar, Ș. (2005), etc. Grounded Theory este prezentată ca fiind o strategie inductivă de analiză a datelor calitative, bazată pe o serie de inducții succesive, numite codări. Codurile cuprinse în textul supus analizei sunt decriptate și resemnificate astfel încât să se reunească în *categorii conceptuale* ce pot în final să explice fenomenul studiat, cel puțin la nivel local, și în măsura identificării unor constante comunicative, să se poată emite pretenții de generabilizare a teoriei și de testare a acesteia. Dacă în abordarea sociologică clasică, ipotezele de cercetare reprezintă punctul de pornire, în teoria bazată pe date, o serie de construcții teoretice cu valoare de ipoteze propuse spre validare ulterioară sunt generate tocmai la finalul cercetării. Această răsturnare a ordinii epistemice face ca GT să fie o metodologie adecvată pentru studiile exploratorii, acolo unde nu există o teorie adecvată, sau se dorește construcția de la capăt a unei noi teorii definitorii, a unei anumite realități sociale.

Din această perspectivă, a utilizării metodologiei GT în studii exploratorii, volumul reprezintă o ilustrare deosebit de valoroasă a metodologiei calitative, permițând tinerilor cercetători dornici să învețe această metodă să înțeleagă strategiile de construcție categorială, de utilizare a memo-urilor,

fiind în opinia noastră un instrument extrem de potrivit pentru receptarea acestei metode de cercetare.

În cadrul construcției efective a categoriilor, autoarea reușește să surprindă cu acuratețe specificul dimensiunii românești a procesului de supervizare a practicii sociale.

Seriozitatea și temeinicia cercetării doamnei Ana Frunză reiese din identificarea cuvintelor cheie din discursul intervievaților, și explicitarea procedurii inductive ce a dus la construcția categoriei și la reunirea construcțiilor discursive în categorie. Cuvintele cheie generează o serie de expresii, ca prim nivel interpretativ, urmate de definirea categoriei propriu zise. Printre categoriile puse în evidență de autoare sunt: efectele supervizării, calitatea supervizării, intensitatea și frecvența supervizării, etc.

Analiza sistemului de categorii care definesc construcția socială a supervizării îi permite autoarei să creeze un model local de înțelegere a acestui fenomen, la nivelul instituțiilor publice de asistență socială din zona de NE a României, dar cu un larg potențial de generabilizare. Controlul, verificarea, alături de sprijin și suport sunt dimensiuni constitutive ale supervizării ca practică socială, autoarea concluzionând că modelul local este în linii mari convergent cu cele întâlnite în literatura de specialitate.

În concluzie, putem spune că volumul de față este deosebit de valoros, mai ales pentru dimensiunea sa metodologică –aplicativă, lucrarea oglindind cu fidelitate etapele practice ale cercetării sociale prin intermediul GT. Modelul teoretic propus constituie o importantă contribuție la construcția imaginii asistenței sociale pe care o analizează într-una din dimensiunile sale constitutive: supervizarea. Lucrarea

de față reprezintă o continuitate în preocupările autoarei, care în lucrările sale anterioare a construit, din punct de vedere teoretic, un model de supervizare etică în asistența socială, ce poate sta la baza reconfigurării practicii asistențiale.

Antonio SANDU,

Prof. Univ. Dr. Hab., Universitatea “Ștefan cel Mare” din Suceava,
România

Cercetarea de față¹ tratează, într-o manieră explorativă, rolul supervizării în dezvoltarea profesională a specialiștilor în asistență socială, în cadrul unei organizații nonguvernamentale din domeniul protecției copilului din județul Iași. În încercarea de a stabili cum influențează relația de supervizare activitatea specialiștilor în activitatea profesională, am enunțat următoarele întrebări:

1. Cum este percepută supervizarea de către specialiștii din domeniul asistenței sociale din mediul nonguvernamental, raportată la îndeplinirea sarcinilor de serviciu?
2. Cum contribuie supervizarea la dezvoltarea abilităților profesionale ale specialiștilor?

Conform lui Holloway (1994), supervizarea presupune o alianță de învățare care împuternicește persoana formată să achiziționeze abilități și cunoștințe relevante pentru profesie și să experimenteze competențe interpersonale în relația de supervizare. Practica asistenților sociali privind serviciile sociale

¹ Idei din cuprinsul acestei cercetări sunt cuprinse, în limba engleză, în articolul Caras, A., Sandu, A. (2014). The Role of Supervision in Professional Development of Social Work Specialists. *Journal of Social Work Practice: Psychotherapeutic Approaches in Health, Welfare and the Community*, DOI:10.1080/02650533.2012.763024, 28(1): 75-94. Impact Factor 0,675. Scorul Relativ de Influenta 0.727 (august 2014). Taylor and Francis. ISSN: 0265-0533. Disponibil online la adresa: <http://dx.doi.org/10.1080/02650533.2012.763024>

oferite beneficiarilor este influențată de relația acestora cu supervizorul în mod direct. Beneficiile unei relații compatibile supervisor-supervizat se regăsesc în calitatea serviciilor oferite, dar și în rezultatele organizației. Percepția specialiștilor asupra supervizării indică situația de fapt a desfășurării acestui proces în organizația studiată.

Necesitatea explorării temei abordate relevă din faptul că este o temă de actualitate, care tratează un fenomen aflat încă într-un proces de dezvoltare în contextul social românesc. Pregătirea și formarea profesională continuă a specialiștilor este în directă legătură cu rezultatele calitative în lucrul cu beneficiarul de asistență socială, motiv pentru care supervizarea activității profesionale reprezintă o nevoie de satisfăcut prioritară.

În analiza fenomenului pus în discuție am ales ca metodă de lucru *Grounded Theory*, teoria fundamentată prin date, ce presupune o serie de etape succesive de lucru, pornind de la informațiile subiecților intervievați. Literatura de specialitate definește *Grounded Theory* ca fiind o abordare inductivă, ce pornește de la observații generale și care pe parcursul procesului analitic creează categorii conceptuale care explică tema cercetată. *Grounded Theory* în sine reprezintă o strategie de cercetare care își propune generarea unor noi teorii sau modele plecând de la datele concrete.

CAPITOLUL 1

Supervizarea și importanța relației de supervizare în dezvoltarea profesională a specialiștilor

I.1. Supervizarea – concept

Termenul *supervizare* este o combinație a doi termeni latini: *super*, care înseamnă „deasupra, peste”, și *videre* ce înseamnă „a vedea, a privi” și a fost construit pentru a denumi o activitate de supraveghere pentru organizarea eficientă a muncii, mai ales a muncii oamenilor mai puțin pregătiți, așa cum sunt voluntarii (Cojocaru, 2005:91). „Supervizarea și relația de supervizare sunt recunoscute ca îmbunătățind considerabil performanța muncii profesionistului ”. (Muntean, 2007:163). Supervizarea este definită drept un proces educațional în cadrul căruia un profesionist cu un anumit bagaj de informații și anumite abilități, își asumă responsabilitatea de a învăța o persoană cu o experiență mai redusă (Robinson, 1949). Odată cu dezvoltarea asistenței sociale pe diferite segmente, a fost conștientizată nevoia dezvoltării supervizării ca formă de sprijin și de control pentru asistenții sociali. (Cojocaru, 2005:110). O altă accepțiune a supervizării este că aceasta reprezintă o „alianță de învățare care împuternicește persoana formată să achiziționeze abilități și cunoștințe relevante pentru profesie și să experimenteze competențe interpersonale în relația de supervizare” (Holloway, 1994:526)

Privind din perspectiva dezvoltării profesionale, Cojocaru (2005) opinează: „Contextul dinamic al practicii